

КЛАСИФІКАЦІЯ ОДЯГУ ЗІ ШКІРИ ЯК СКЛАДОВА ПОБУДОВИ МОДЕЛІ РОЗПІЗНАВАННЯ, ПРИЗНАЧЕНОЇ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Проаналізовано навчальні та стандартні класифікації одягу. Запропоновано класифікацію побутового верхнього одягу зі шкіри для проведення ідентифікації й товарознавчої експертизи.

Ключові слова: класифікація, ознака класифікації, термін, одяг зі шкіри, товарознавча експертиза.

Постановка проблеми та її зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Стрімке розширення асортименту одягу за рахунок застосування вдосконалених технологій виробництва нових матеріалів та оброблення, а також виготовлення й оздоблення виробів, обумовило розширення переліку властивостей та ознак, які мають бути відображенні в класифікаціях і враховані під час проведення ідентифікації та подальшої експертизи.

Для реалізації повного спектра споживчих властивостей, закладених під час виробництва одягу зі шкіри, суб'єктам господарювання, споживачам, працівникам підприємств хімічного чищення та товарознавцям-експертам необхідно бути знайомими з інформацією: про вид і призначення одягу; види й споживчі властивості матеріалів; особливості конструювання, способи з'єднання деталей, вузлів і частин, а також різновиди оздоблення, які застосовуються під час його виготовлення.

Зазначена інформація може бути використана на різних етапах життєвого циклу одягу зі шкіри під час:

- формування асортименту, зберігання й реалізації виробів належної якості [1; 2];
- придбання, експлуатації та догляду [2];
- відновлення зовнішнього вигляду [3];
- проведення ідентифікації, експертних досліджень та/або оцінки.

Отже, вищезазначене є об'єктивною передумовою для перегляду й удосконалення наявних класифікацій із урахуванням нещодавніх змін асортименту одягу зі шкіри.

Різні підходи до класифікації одягу, наявні на сьогодні [4-16], не можуть бути використані для проведення товарознавчої експертизи одягу зі шкіри, через брак:

- по-перше, систематизованого повного переліку ознак класифікації (як у навчальних, так і в класифікаціях, наведених у нормативних документах);
- по-друге, оновлених даних у класифікаційних системах щодо технологій виробництва та обробки матеріалів для одягу й виробів зі шкіри в цілому.

Перше призводить до суттєвих витрат часу на проведення асортиментної ідентифікації одягу, адже потребує пошуку ознак класифікацій у різних класифікаційних системах, їх аналізу та узагальнення для практичного застосування; друге – стає необхідним їх подальше доповнення таких класифікацій, за умов оновлення асортименту. А тому виникає нагальна необхідність побудов сучасної класифікації одягу зі шкіри, призначеної для проведення ідентифікації та товарознавчої експертизи.

Об'єктом дослідження обрано побутовий верхній одяг зі шкіри, предметом – властивості та характеристики об'єкта дослідження, побудова моделі розпізнавання (на етапі визначення повного переліку ознак (параметрів), які характеризують об'єкт), призначеної для проведення ідентифікації та товарознавчої експертизи. В роботі використано аналітичні методи наукового пізнання під час дослідження відомих класифікацій одягу, термінів і визначень, що застосовуються для позначення класифікаційних груп та їх тлумачення й побудови узагальненої класифікації.

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад щодо побудови моделі розпізнавання побутового одягу зі шкіри на етапі створення систематизованого словника ознак із однозначним трактуванням термінів, щодо класифікаційних груп, для здійснення ідентифікації та товарознавчої експертизи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведення товарознавчої експертизи неможливе без ідентифікації виробу на етапах:

- попереднього розгляду – під час аналізу пакету супровідних документів і маркування виробу; добору нормативних документів та нормативно-правових актів, необхідних для прийняття рішення стосовно проведення експертизи;
- складання програми дослідження;
- безпосередньої ідентифікації виробу – виокремлення об'єкта дослідження із сукупності таких самих об'єктів та його опису;
- проведення дослідження – під час встановлення виду матеріалу; аналізу маркування, умов експлуатації та догляду; добору засобів, приладів, методик; аналізу можливих змін властивостей матеріалу й виробу в цілому.

У зв'язку з відсутністю достатньої й однозначної класифікації одягу зі шкіри та його характеристик, необхідних для розпізнавання й багаторівневого опису вказаного одягу зі шкіри під час проведення асортиментної ідентифікації та подальшої експертизи нами проаналізовано терміни й визначення, застосовані для опису класифікаційних ознак і груп одягу [4-12; 17-19]. Вищенаведене дозволило виявити сукупність класифікаційних ознак, які доцільно застосовувати для визначення асортиментної приналежності одягу зі шкіри, зокрема: спосіб виготовлення, функціональне призначення, матеріал верху, загальне призначення, цільове призначення, умови експлуатації, сезон, стать та вік, розмір, модельно-конструктивна ознака, характер опори, вид виробу, силует, конструктивно-декоративне рішення (покрій), характер з'єднання деталей, матеріал з'єднання деталей, обробка деталей.

За результатами проведеного аналізу виявлено певні суперечності. Насамперед у міждержавному [11] та національному [12] стандартах застосовано різні визначення одного й того ж терміна «швейний виріб», що є підґрунтям для

виникнення непорозумінь під час проведення ідентифікації виробу, обрання відповідних засобів та методів дослідження, а також викладення змісту самих експертних висновків.

Відповідно до п. 6 ДСТУ 2027-92 [12], до «швейних виробів» не належать вироби, віднесено до швейних виробів, відповідно до:

- «Українського класифікатора нормативних документів» (ДК 004-2003) [20] та «Міждержавного класифікатора стандартів» МК (ИСО/ИНФКО МКС) 001-96 [21], одяг, у тому числі й зі шкіри, належить до швацької промисловості;

- розділу 2 «Нормативні посилання», національного стандарту «Одяг із шкіри. Загальні технічні умови» [13], де наведено стандарти, що регламентують: терміни та визначення швейних виробів; методи контролю якості; правила приймання; загальні технічні вимоги до різних видів одягу;

- п. 3 ГОСТ 17037 [11], до «швейних виробів» відносить вироби, виготовлені в умовах швейного виробництва з усіх видів матеріалів, призначених для виготовлення одягу та білизняних виробів;

- міждержавних і національних стандартів, що стосуються швейних виробів та регламентують вимоги до матеріалів, зокрема натуральної та штучної шкіри (див. нормативні посилання в ДСТУ ГОСТ 31293:2009) [13].

У міждержавному [11] та національному [12] стандартах наявне неузгодження щодо визначення термінів, що стосуються вікових інтервалів таких статеві-вікових груп дітей: ясельної групи, дошкільної групи, молодшої шкільної групи, старшої шкільної групи. У національному стандарті [12] немає визначень таких видів одягу, як півпальто (п. 41 ДСТУ 2027), анорак, блузон, блуза (п. 44 ДСТУ 2027), блейзер (п. 45 ДСТУ 2027), спенсер, болеро (п. 46 ДСТУ 2027); сарафан (п. 49 ДСТУ 2027), бермуди (п. 66 ДСТУ 2027), а також не наведені такі, терміни та визначення, як: одяг-напівфабрикат, побутовий, спеціальний і санітарний одяг, одяг масового пошиву й виготовлений за індивідуальним замовленням, верхня сорочка, встановлені, відповідно до [11]. У національному стандарті [12] не розподілено комплекти одягу за статеві-віковою ознакою; не наведено конструктивні рішення щодо переду, пілочки, спинки та рукава [17]. У міждержавному [11] стандарті трактування терміна «півпальто» (п. 43) є узагальненим без зазначення чітких обмежень щодо довжини виробу, придатних до встановлення його різновиду. У нормативних посиланнях, відповідно до редакційних змін до розділу 2 ДСТУ ГОСТ 31293:2009 [13], відсутня інформація стосовно заміни в Україні ГОСТ 1875-83 на ДСТУ 3115-95, що поширюється на шкіри хромового дублення для швейних виробів [22]. Застосування терміна «плаття» в назві національного стандарту «Одяг верхній платяно-блузкового асортименту. Загальні технічні умови» [15] суперечить терміну «сукня», відповідно до п. 49 ДСТУ 2027 [12], а тому, на нашу думку, доречно замінити цей термін на «плаття». У національному стандарті [13] наведено посилання на нормативні документи, в яких не зазначено шкіру серед переліку матеріалів для виготовлення одягу вказаного асортименту [14-16].

Отже, неузгодженість термінології та/або її відсутність у нормативних документах є передумовою протиріч, що можуть виникнути через неоднозначне трактування одних і тих же понять, які стосуються вирішення конфліктної

ситуації. А тому це обумовило потребу в розробці робочого словника ознак та відповідної електронної бази даних для побудови моделі розпізнавання одягу зі шкіри.

Під час побудови моделі розпізнавання на етапі класифікації одягу зі шкіри нами застосовано такі принципи: визначено мету побудови класифікації для проведення ідентифікації виробу та товарознавчої експертизи; класифікаційні групи наведено в межах однієї класифікаційної ознаки; кожна наступна класифікаційна ознака є логічним продовженням попередньої. Для реалізації поставленої в роботі мети нами виконано чотири взаємопов'язані завдання:

- перше – визначено повний перелік ознак одягу зі шкіри;
- друге – обрано терміни для позначення класифікаційних ознак та груп;
- третє – сформовано електронну базу дефініцій зазначених термінів;
- четверте – побудовано класифікацію одягу зі шкіри.

Перше завдання реалізовано під час обрання повного переліку ознак, що характеризують одяг зі шкіри, для розпізнання його серед одягу з інших матеріалів. Наявні проблеми, щодо ідентифікації сучасних матеріалів верху та їх обробки [23-25] обумовили потребу в систематизації цих матеріалів і розробці методик ідентифікації їх видів [26; 27].

Обрана структура класифікації побутового одягу зі шкіри дозволила зменшити кількість класифікаційних груп на 26, за такими класифікаційними ознаками:

- способом виготовлення – трикотажні вироби (- 1)¹;
- функціональним призначенням: корсетні вироби, білизняні вироби, головні убори, хустково-шарфові вироби, рукавичні вироби (- 5);
- матеріалом верху: тканина, трикотаж, нетканий матеріал, штучна та синтетична шкіра, штучне хутро, фліс, бі-стрейч, моно-стрейч, композит комбінований, даблфейс дволицьовий тощо (- 11);
- загальним призначенням: виробничий, формений одяг (- 2);
- цільовим призначенням: домашній, робочий, спортивний, національний, спеціальний, санітарний, технологічний одяг (- 7);

Під час виконання другого завдання проаналізовано терміни й визначення, регламентовані міждержавним [11] і національними стандартами [12; 17; 18], а також наведені в тлумачному словнику [19], що дозволило сформулювати термінологію для позначення класифікаційних ознак та груп, яку показано на рисунку 1².

Наступне завдання виконано шляхом створення електронної бази дефініцій щодо обраних термінів. Дефініції сформульовані після проведення системного аналізу визначень нормативної документації, тлумачного словника [19], а також підручників із товарознавства. Успішне виконання попередніх завдань дозволило побудувати ієрархічну класифікацію побутового верхнього

¹ У дужках наведено кількість класифікаційних груп, що їх зменшено за кожною класифікаційною ознакою з урахуванням попередньої, класифікації де кількість їх теоретично необмежена.

² Ознаки класифікації не відображені на схемі, адже потребують для їх розуміння візуального супроводу.

одягу зі шкіри для проведення його ідентифікації та подальшої товарознавчої експертизи та оцінки, що наведено на рисунку 1.

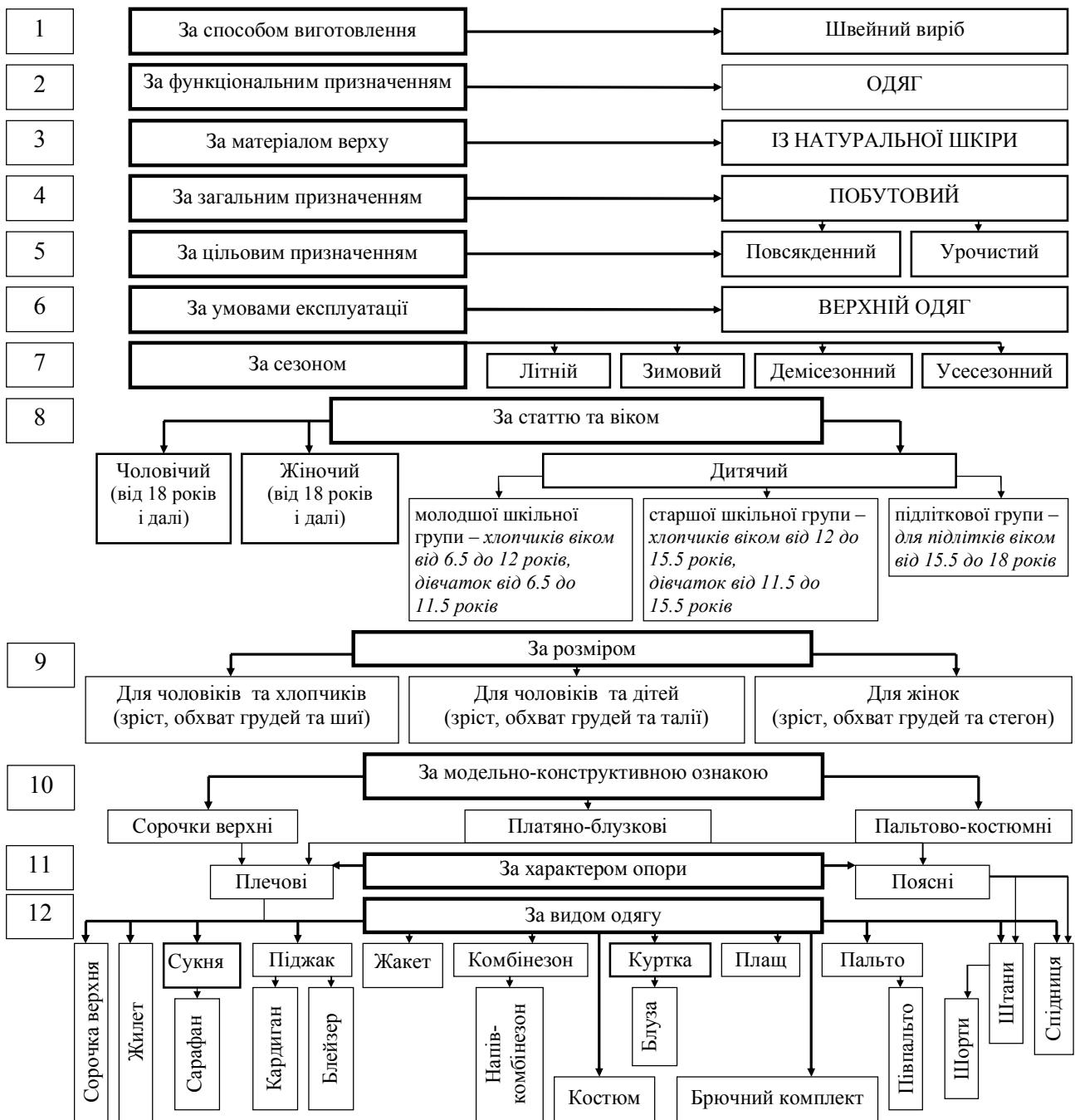

Рисунок 1 – Узагальнена схема класифікації одягу зі шкіри

За способом виготовлення: швейний виріб.

За функціональним призначенням: одяг.

За загальним призначенням: побутовий.

За матеріалом верху: з натуральної шкіри (не менше 70% від площі матеріалу верху).

За цільовим призначенням: повсякденний, урочистий.

За умовами експлуатації: верхній одяг.

За сезоном: літній, зимовий, демісезонний, усесезонний.

За статтю та віком: чоловічий (віком від 18 років і далі), жіночий (віком від 18 років і далі), дитячий (молодшої шкільної групи – хлопчиків віком від 6.5 до 12 років, дівчаток від 6.5 до 11,5 років; старшої шкільної групи – хлопчиків віком від 12 до 15,5 років, дівчаток від 11,5 до 15,5 років; підліткової групи – для підлітків віком від 15,5 до 18 років) [12].

За розміром: для сорочок верхніх зазначається: зріст, обхват грудей та шиї (для чоловіків і хлопчиків), для платяно-блузкових та пальтово-костюмних виробів зазначається: зріст, обхват грудей, обхват талії (для чоловіків і дітей), зріст, обхват грудей, обхват стегон (для жінок), відповідно до п. 5.4.1 за ДСТУ ГОСТ 31293.

За модельно-конструктивною ознакою: сорочки верхні, платяно-блузкові, пальтово-костюмні.

За характером опори: плечовий, поясний.

За видом одягу: сорочка верхня, жилет, піджак, кардиган, блейзер, сукня, сарафан, жакет, комбінезон, напівкомбінезон, куртка, блуза, плащ, пальто, півпальто, штани, шорти, спідниця, костюм, брючний комплект.

За силуетом: прямий, напівприлягаючий, вільний [9, с. 115-116].

За конструктивно-декоративним рішенням (покроєм):

коміра:

комір-стояк, відкладний із застібкою догори та до перегину

– борта: відрізний (у куртці, піджака, жакета – складається із трьох частин; у пальта та плаща – із чотирьох); суцільнокрійний.

– рукава: вшивний (для жіночого одягу), реглан (для жіночого та чоловічого), комбінований, двошовний без додаткового поділу на дрібні частини (для піджака чоловічого);

– манжети: пришивна, суцільнокрійна;

– кишені: накладні (обшивні, необшивні), прорізні (в рамку, в рамку з клапаном, з листочкою), непрорізні, розташовані у швах або рельєфах, зовнішня, внутрішня, передня, задня, бокова;

– застібки: гудзики, тасьма-блискавка, кнопки, декоративні гачки та петлі [9, с. 115-117].

За характером з'єднання деталей: нитковий (вручну, машинний), клейовий, комбінований [10, с. 128-131].

За матеріалом для з'єднання деталей: нитки (бавовняні № 30, 40, 50; капронові 50К; армовані № 44 Х; лавсанові № 33 Л, 55 Л, 90 Л) [10, с. 127-131]; стрічка трансфер; клеї (БФ-6, ОК-2, УР-1, гумовий клей № 81, НИТИ, «Крокус»).

За обробкою деталей 1:

– країв коміра – обшивним швом в кант, накладним швом із закритими зрізами; накладним швом із відкритими зрізами [10, с. 159-160];

– борти – із прокладуванням тканого клейового пруга типу лейкопластиру, із прокладуванням неклеювального пруга, із закріпленням краю пілочки відповідно до клейової технології, із настрочуванням шва обшивання на підборт і пілочку, накладним швом із двома відкритими зрізами у виробі із шкір (тонких), накладним швом із відкритим зрізом зі сторони підборту або закритим зі

сторони пілочки, накладним швом із двома відкритими зрізами у виробх із шкіри (товстих), із використанням клейової технології закріплення краю борта з суцільнокроєним підбортом [10, с. 149];

– петлі – в рамку з двома попередньо зшитими обшивками, в рамку з двома попередньо склеєними обшивками, в кант з однією суцільнокрійною обшивкою [10, с. 150-151];

– застібки – на навісній петлі із смужки шкіри, на навісній петлі із шнура; на тасьмі-блискавці: обшивним швом в кант, накладним швом з закритим зрізом, накладним швом з одним закритим зрізом, накладним швом з двома відкритими зрізами, на тасьмі-блискавці із планкою: відрізнi, суцільнокроєні [10, с. 153-155];

– низу рукава – із пришиванням підкладки, настрочуванням припуску рукава на підкладку;

– низу рукава з манжетою – пришивною незамкненою, пришивною замкненою, відкладною [10, с. 163-164];

– прорізної кишені з клапаном: за традиційною технологією, за клейовою технологією;

– прорізної кишені в рамку: з двома обшивками, з двома обшивками та тасьмою-блискавкою;

– прорізної кишені із листочкою: з підзором із основного матеріалу, підкладкою кишені;

– накладної кишені з підкладкою: настрочуванням на основну деталь разом із верхом кишені, настрочуванням на основну деталь; обшиванням [10, с. 141-147];

– клапана – обшивним швом у кантів; накладним швом з одинарним або двома відкритими зрізами [10, с. 140];

– поясу – зшивний: із розпрасованим швом, із розпрасованим зшивним швом та оздоблювальною стрічкою, із запрасованим зшивним швом; з обробкою одного краю накладним швом з закритими зрізами та оздоблювальною стрічкою; з обробкою країв зрізу накладним швом з закритими зрізами; зшивного із запрасованим зшивним швом і оздоблювальною стрічкою [10, с. 138,];

– хомутика – шов у підгин із відкритими зрізами; накладним швом з одним закритим зрізом [10, с. 138].

За матеріалом підкладки: тканина, натуральне та штучне хутро¹.

Висновки

За результатами проведених досліджень:

– визначено інформативно значущий (для одягу зі шкіри) перелік ознак класифікації з повного переліку класифікаційних ознак одягу;

– зменшено кількість класифікаційних груп із урахуванням виду основного матеріалу одягу з метою проведення асортиментної ідентифікації одягу зі шкіри;

– запропоновано ієрархічну класифікацію побутового верхнього одягу зі шкіри, призначену для проведення ідентифікації та подальшої експертизи;

¹ Не відображено на схемі (рисунок 1), адже потребує застосування наявних класифікацій матеріалів.

– сформовано базу даних повного переліку термінів та дефініції опису класифікаційних груп з метою їх однозначного застосування;

Пропонуємо:

– у визначенні терміна «швейний виріб» за п. 6 ДСТУ 2027-92 [12] виключити обмеження щодо таких матеріалів, як натуральна та штучна шкіра;

– доповнити чинні нормативні документи поясненнями до всіх зазначених термінів (достатніми для розкриття їх суті).

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є:

– уніфікація термінології (матеріалів, виробу в цілому та дефектів одягу), що застосовується в нормативній документації;

– внесення обґрунтованих пропозицій стосовно усунення неузгодженостей термінів, що використовуються у нормативних документах, сфера яких поширюється на одяг зі шкіри;

– систематизація властивостей одягу зі шкіри та методів їх оцінки;

– побудова класифікацій видів матеріалу верху одягу, дефектів одягу зі шкіри, в тому числі такого, що був у вжитку.

Література

1. Про затвердження Правил роздрібної торгівлі непродовольчими товарами [Електронний ресурс] : Наказ № 104 [редакція від 19 квітня 2007 р.] / Мінекономіки. – Режим доступу : <<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1257-07>>.
2. Про захист прав споживачів № 1023-ХІІ [Електронний ресурс] : Закон [редакція від 06 березня 2010] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1023-12&c=1>>.
3. Інструкція щодо надання послуг із хімічної чистки та фарбування (перекрашування) виробів [Електронний ресурс] [редакція від 27 серпня 2000] / Укрсоюзсервіс. – Режим доступу : <<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0803-00>>.
4. Николаева М. А. Товароведение потребительских товаров. Теоретические основы: учебник для вузов / М. А. Николаева. – М. : НОРМА, 1997. – 283 с.
5. Гусейнова Т. С. Товароведение швейных и трикотажных товаров: учебник для вузов / Т. С. Гусейнова. – М. : Экономика, 1991. – 287 с.
6. Товароведение текстильных, швейных і трикотажних товарів: підручник / Д. І. Козьмич [та ін.]. – К. : Вища шк., 1992. – 408 с.
7. Товароведение одежно-обувных товаров. Общий курс: учеб. пособие / В. В. Садовский [и др.]: под общ. ред. В. В. Садовского, Н. М. Несмелова. – Минск : БГЭУ, 2005. – 427 с.
8. Товароведение непродовольственных товаров : учебник / А. П. Ходыкин [и др.]. – М. : Дашков и К°, 2006. – 540 с.
9. Конопальцева Н. М. Конструирование и технология изготовления одежды из различных материалов. В 2 ч. Ч. 1: Технология изготовления одежды: учеб. пособие для вузов / Н. М. Конопальцева, П. И. Рогов, Н. А. Крюков. – М. : Академия, 2007. – 256 с.

10. Конопальцева Н. М. Конструирование и технология изготовления одежды из различных материалов. В 2 ч. Ч. 2: Технология изготовления одежды: учеб. пособие для вузов / Н. М. Конопальцева, П. И. Рогов, Н. А. Крюков. – М. : Академия, 2007. – 288 с.
11. ГОСТ 17037-85. Изделия швейные и трикотажные. Термины и определения. [Введен 1986-07-01]. – М. : Изд. стандартов, 1988. – 15 с.
12. ДСТУ 2027-92. Вироби швейні й трикотажні. Терміни та визначення. – [Чинний від 1993-01-01]. – К.: Держспоживстандарт України, 1992. – 22 с.
13. ДСТУ ГОСТ 31293:2009. Одяг із шкіри. Загальні технічні умови. – [Чинний від 2009-07-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2009. – 10 с.
14. ГОСТ 30327-95. Сорочки верхние. Общие технические условия. – [Действующий от 1994-01-01]. – Минск : Стандартиформ, 2006. – 9 с.
15. (ГОСТ 25294-2003, IDT) : ДСТУ ГОСТ 25294:2005. Одяг верхній платяно-блузкового асортименту. Загальні технічні умови. – [Чинний від 2006-07-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2006. – 14 с.
16. (ГОСТ 25295-2003, IDT) : ДСТУ ГОСТ 25295:2005. Одяг верхній пальтово-костюмного асортименту. Загальні технічні умови. – [Чинний від 2006-07-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2006. – 16 с.
17. ДСТУ 2023-91. Деталі швейних виробів. Терміни та визначення. – [Чинний від 1993-01-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 1992. – 20 с.
18. ДСТУ 2119-93. Технологія швейно-трикотажного виробництва. Терміни та визначення. – [Чинний від 1998-01-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 1993. – 42 с.
19. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / під ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.
20. Український класифікатор нормативних документів (ДК 004-2003) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://leonorm.com.ua/Default.php?Page=kndselect&catcode=%C4%D1%D2%D3&classcode=61>>.
21. Міждержавна класифікація стандартів – МК (ІСО/ІНФКО МКС) 001-96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://leonorm.com.ua/Default.php?Page=stlist&ObjId=879&CatId=6&code=&TableNum=7>>.
22. ДСТУ 3115-95. Шкіра для швейних виробів. Загальні технічні умови. – [Чинний від 1996-07-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 1995. – 29 с.
23. Омельченко Н. В. Оцінювання рівня якості шкіроподібних матеріалів для одягу / Н. В. Омельченко, Л. М. Губа // Товари ХХІ століття : Міжнар. наук.-практ. конф., 2002 р. 24-25 жовтня Полтава. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2002. – Ч. I. – С. 61-64.
24. Попова Н.В. Оцінювання достовірності результатів випробувань виробів зі шкіри та текстильних матеріалів / Н. В. Попова, Н. М. Матієнко-Купріянова // Легка промисловість. – 2008. – № 2. – С. 41.
25. Браилко А. С. К вопросу о потребительской маркировке одежды из кожи / А. С. Браилко, Н. В. Омельченко // Современные формы взаимодействия общества, кооперации и государства в период модернизации : Междунар. науч. конф., 2010 г., 5 февраля. – М. : Рос. ун-т кооперации, 2010. – С. 51-54.

26. Вилкова С. А. Развитие методологии и практики экспертизы потребительских товаров // Управление торговлей – теория, практика, инновации: Междунар. науч.-практ. конф., 2009 г., 12-13 ноября. – М.: Дашков и К, 2009. – С. 449-451.
27. Браїлко А. С. Концептуальний практико-теоретичний підхід до створення цифрової бібліотеки даних для ідентифікації натуральних шкір / А. С. Браїлко, Н. В. Омельченко, А. С. Мороз // Товарознавчий вісник: зб. наук. пр. / Луцький нац. техн. ун-т. – Випуск 2. – Луцьк : ЛНТУ, 2010. – С. 38-46.